

NOMINACE NA MAN BOOKER PRIZE A NATIONAL BOOK AWARD

Měla jsi
vůbec
někdy
rodinu?

BILL
CLEGG

Měla jsi
vůbec
někdy
rodinu?

BILL

CLEGG

2017

Copyright © 2015 by Bill Clegg
Translation © 2017 by Tereza Horáková

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována ani elektronicky přenášena či šířena bez předchozího písemného souhlasu majitele autorských práv.

Z anglického originálu DID YOU EVER HAVE A FAMILY,
vydaného nakladatelstvím Vintage, Londýn 2015
přeložila Tereza Horáková
Odpovědná redaktorka: Karin Lednická
Jazykový redaktor: Jiří Popiolek
Korektorky: Iveta Muchová, Dana Konvičková
Sazba písmem Palatino: Rajka Marišinská a Dušan Žárský
Obálka: Rajka Marišinská
Ilustrace na obálce: Kateřina Coufalová
Vydání první
Vydalo nakladatelství DOMINO, Na Hradbách 3, Ostrava 1,
v říjnu 2017

ISBN 978-80-7498-241-5

Pro Van a naše rodiny

Mělas
ho slyšet,
jeho hlas byl
nezapomenutelný, neodolatelný, jeho hlas
byl bájnou zahradou protkanou vůněmi.

Mělas někdy rodinu?

Oči mají zavřené.
Proto vím,
že jsme tam
uvnitř,
jen zvuk a pára,
jež se vlní mezi temnotou
jídelny a jasem kuchyně.
Jsme tam, protože mám hlad,
a brzy budeme jíst
společně a hlad je příjemný.

Alan Shapiro, „Píseň a tanec“

Silas

Probudí ho zvuk sirén, je jich hodně, znějí nahlas a jsou blízko. Pak se ozvou klaksony, krátké, vzteklé vrčení jako troubení označující oddechový čas v basketbalových zápasech, které ve škole sleduje, ale nezapojuje se do nich. Na mobilu vidí 6:11, ale v přízemí domu už to hlučně žije a podle zvláštního tónu matčina chraplavého ranního hlasu, který přehlušuje hlas otce a sestry, pozná, že se něco děje.

Ještě než odkopne přikrývku, popadne Silas žlutý batoh schovaný pod postelí. Vytáhne z něj malý červený bong, který mu před měsícem dal k patnáctým narozeninám kamarád Ethan, a také sáček trávy, který vykouřil za necelý týden, většinou během práce, jež spočívala ve vytrhávání plevelů ze záhonů a dvorků bohatých Newyorčanů. Z malé šedé plastové krabičky, kde ukrývá své zásoby, vybere zelené poupě, pečlivě je přepulí a nacpe větší kousek do kovové misky. Sáhne po polo-

prázdné láhvi s vodou stojící na nočním stolku, naleje trochu do bongu a zapálí ho. Když vdechuje, vnímá, jak se mu kouř vine k ústům, houstne v červené trubce a pomalu se otáčí jako list papíru kroutící se pod vodou. Jakmile z poupěte zbývá už jen popel, vytáhne z bongu zátku a pustí si kouř do plic. V trubce zabublá voda, a tak se snaží vdechovat pozvolna, aby nedělal moc hluku. Otevře okno, vytáhne roletu, vykloní se ven a pořádně vydechne.

Sleduje, jak se před ním kouř vznáší, dokud ho nednese vítr. Vnímá na tváři a krku chladný vánek a čeká, až tráva začne působit svým kouzlem. Nebe je růžové a bledě modré a na obloze nad sebou zaznamená bílou stopu letadla, jež mizí nad střechou garáže. Čáry jsou nadýchané a zpřetrhané, a tak ho napadne, že letadlo muselo přeletět už před několika hodinami, ještě za tmy. Kam asi letělo? dumá, zatímco se mu vlivem drogy začínají rozbíhat myšlenky.

Na trávníku před domem přistanou čtyři vypasené vrány. Pozoruje, jak poskakují, vykračují si a skládají křídla k tělům s mohutným hrudníkem. *Jsou velký jako kočky*, pomyslí si, když sleduje jejich rychlé, mechanické pohyby. Po chvíli se ptáci bez zjevného důvodu zprudka zastaví a dokonale znehybní. Nevidí jim do očí, ale cítí, že na něj civí. Oplácí jim pohled. Vrány kroutí hlavou ze strany na stranu, jako by se snažily přijít na to, co vlastně vidí. Zadní vítr jim čechrá peří, ještě několikrát poskočí a odletí. Ve vzduchu vypadají větší, a on

tak poprvé zauvažuje, zda to nejsou jestřábi nebo supi. Pak, jako by jim někdo vrátil hlas, začnou ze všech stran skřehotat, pištět a cvrlikat všelijací jiní ptáci. Vyděšený Silas se praští o rám okna do temene. Tře si bolavé místo a vykloní se ještě víc. Zdáli se ozývá další siréna, jiná než ostatní – pronikavější, dráždivější. Snaží se najít vrány, které zmizely na tajemném ranním nebi. Namísto nich ale v pruzích a vlnkách mraků nachází známé tvary: kopečky vzdušných prsou, úzké sluneční brýle, zuřivého ptáka s roztaženými křídly. Pak spatří něco, co se ničemu nepodobá: uhlově černý a hustý kouř, který se zvedá zpoza střech. Nejdřív si myslí, že hoří u nich, ale když se vykloní a ohlédne, všimne si, že kouř vychází zpoza stromů na druhé straně pozemku. Pak ho ucítí – olejovitý pach ohně, který nestravuje jen dřevo. Když se nadechne, cítí na patře jeho chuť, která se mísí s chutí trávy, jež mu dosud zůstala na jazyku a v hrdle. Ptáci křičí ještě hlasitěji. Vřískají a ječí, že to zní jako slova. Zdá se mu, že slyší: *Běž! Ty! Běž!*, ačkoli ví, že to není možné. Zamrká a snaží se to všechno pochopit: kouř, ptáci, sirény, úchvatná obloha. Zdá se mu to? Je to noční můra? Je to tou marjánkou? Dostal ji od Tess z farmářského stánku u cesty a její materiál je většinou čistý, na rozdíl od cinknuté trávy, pro kterou si s kamarády jezdí hodinu a půl na jih do Yonkers. Přeje si, aby měl noční můru nebo halucinace, ale ví, že je vzhůru a to, co vidí, je skutečné.

Za stromořadím na druhé straně domů stoupá k ne-

bi kouř jako z továrního komínu na kresleném obrázku. Pak se ze stejného neviditelného zdroje zvedne příšerný mrak, větší než všechny ostatní. Je hutný, uhlově černý, na okrajích lehce do stříbrna. Jak se zvedá, roztahuje se, mění barvu na nazelenale šedivou a pak se rozpouští do protáhlého, pokrouceného círu, jenž míří k nebesům jako varovný prst.

Silas ucouvne od okna. Pořád má na sobě krafasy a tričko z předchozího večera, a tak vklouzne do svých starých, šedobílých běžeckých bot New Balance, které si bere vždycky, když pracuje na zahradě nebo s otcem skládá dříví. Podívá se do zrcadla nad prádelníkem a vidí, že má zarudlé a lehce vypoulené oči s rozšířenými zornicemi. Několik dní nemyté, špinavě blondaté vlasy má rozčuchané a mastné, někde připláclé k hlavě, jinde trčící do stran. Nanese si do podpaží deodorant a nasadí na hlavu černou maňšestrovou kšiltovku se znakem lyžařského střediska Mohawk Mountain. Vypije zbylou vodu z láhve u postele a nacpe si do pusy několik skořicových žvýkaček. Sáhne po žlutém batohu a sbalí si bong, zapalovač i malou plastovou krabičku. Oběma pěstmi si promne oči, zhluboka se nadechne, vydechne a vykročí ke dveřím ložnice.

Palcem a ukazovákem přejíždí po klíce a vzpomíná na předešlou noc, kde byl a co se stalo. Ustoupí, vybavuje si, co přesně dělal před usnutím, všechno si to ještě několikrát projde, aby se ujistil, že si jen nevzpomíná na nějaký sen. Uvažuje, že by si před odchodem dal ješ-

tě jeden bong, ale pak tu možnost zavrhne. Znehybní a šeptem k sobě promluví: *Jsem v pohodě. Všechno je v pohodě. Nic se nestalo.*

Dole matce nevinně zazvoní iPhone, zní jako prastarý telefon. Vezme to po třetím zazvonění a celý dům ztichne. Jediné, co je slyšet, jsou neúnavné sirény, houkající klaksony a vzdálené bzučení helikoptéry. Otec z kuchyně zavolá jeho jméno. Silas ustoupí od dveří.

June

Pojede. Sedne do svého subaru kombi a požene se točitými, rozbitými venkovskými cestami, dokud nena-razí na dálnici, která míří na západ, pryč od všeho. Pojede tak dlouho a tak daleko, jak jen to bez pasu půjde, protože ten, který měla, už neexistuje. Zmizel i její řidičák a spolu s ním všechno, co bylo v domě, ale předpokládá, že ho nebude potřebovat, pokud ji nezastaví za překročení povolené rychlosti. Neplánovala, že odjede zrovna tohle ráno, ale když se probudí, osprchuje a pomalu si obleče džíny a modrobílé pruhované bavlněné triko s lodičkovým výstřihem, které nosí už celé týdny, ví, že nastal čas.

Umyje a utře otlučený kávový šálek, keramickou misku a starou stříbrnou lžící, které používala od chvíle, kdy do vypůjčeného domu dorazila. Pečlivě nádobí potěšká a vrací je do skříňky a příborníku. Nemá co balit, nemusí nic organizovat ani připravovat. Má jen ob-

lečení na sobě a plátěný kabátek, který si navlékla před osmnácti dny, když vyběhla z domu. Zatímco pozvolna provléká ruce obnošenými rukávy, pokouší si vybavit, proč si ho vůbec brala. Bylo v kuchyni chladno? Strhla ho z přeplněného věšáku u vchodových dveří, než vyběhla na zahradu, a snažila se neprobudit nikoho nahore? Nemůže si vzpomenout. Jakmile začíná procházet události oné noci a následujícího rána, zkoumat každý krok jako při forenzní analýze, přinutí se přestat.

Je štěstí, že má platební kartu a klíčky od auta – našla je v kapsách kabátku –, ale za šťastnou se nepokládá. Nikdo si to o ní nemyslí. Poklady z někdejšího života jí ale nyní umožní opustit město, a to je vše, po čem touží. Nepohání ji neklid ani touha být někde jinde, nýbrž strohé poznání, že její čas na tomto místě vypršel. *Dobře*, vydechne, jako by vzdala dlouhou, nikam nevedoucí hádku. Vyhlédne z kuchyňského okna na oranžové a červené denivky, jež kvetou za domem, který jí nepatří. Přitiskne dlaně k okrajům dřezu a ze suterénu uslyší, jak sušička, do níž před hodinou naložila vyprané povlečení, oznamuje jediným hlasitým pípnutím splnění povinnosti. Porcelán ji chladí do dlaní. V tichém domě se nyní hlasitě neozývá nic a nikdo. Vrací se ostrá bolest, obrací se v její hrudi a pomalu škrábe. Venku se v jarním větříku pohupují denivky.

Neplakala. Ne ten den, ani na pohřbu, ani potom. Řekla toho málo, nedostává se jí slov, která by potřebovala, a tak je schopná jenom přikyvovat, vrtět hlavou

a mávnutím odhánět starostlivé i zvědavce jako hladové komáry. Velitel hasičů a policejní důstojník na otázky spíš odpovídali, než že by je kladli – stará trouba, celou noc unikal plyn a jako tekutina naplnil první patro domu, jiskra nejspíš z vypínače nebo zapalovače, i když se žádný nenašel, výbuch, okamžitý a vše strávující požár. Nezajímali se, proč byla jako jediná ve tři čtvrtě na šest ráno venku. Když se ale policejní důstojník zeptal, zda měl její přítel Luke nějaký důvod, proč by chtěl ublížit jí nebo její rodině, vstala a odešla z kostelního sálu, kde vytvořili improvizované krizové centrum. Tohle je kostel, kde se měla toho dne vdávat její dcera Lolly, na druhé straně silnice a jen kousíček od domu. Před jednou hodinou se začali sjíždět hosté, kteří očekávali svatbu, ale namísto ní našli jen parkoviště přeplněné policejními sedany, sanitkami, hasičskými auty a zpravodajskými vozy. Vzpomíná si, jak vyšla z kostela ke kamarádce Liz, která čekala v autě. Vzpomíná si, jak všichni utichli, lidé přešlapovali a ustupovali jí z cesty. Slyšela, jak kdosi nesměle, nejistě zavolal její jméno, ale nezastavila se ani neotočila. Než došla na vzdálenou stranu parkoviště, ostře vnímala, že je nedotknutelná. Ne kvůli opovržení nebo strachu, ale kvůli nemravnosti své ztráty. Byla neutěšitelná a ta skličující úplnost – všichni zemřeli – utišila i ty, kdo jsou na katastrofy zvyklí. Když otvírala dveře od auta, cítila na sobě oči všech. Vypravuje si, jak periferním pohledem zahlédla ženu, jež se k ní blížila se zdviženou rukou.

Jakmile se usadila, přes čelní sklo zřetelně viděla Lukovu matku Lydii – prsatou ženu s barevnou blůzkou a rozvrkočenými dlouhými hnědými vlasy. Toho dne ji potkala už podruhé, a navzdory mocné touze k ní zamířit nedokázala stejně jako předtím té ženě čelit. *Jed'*, vymáčkla ze sebe k Liz, jež seděla za volantem stejně ochromená a zamlklá jako všichni ostatní na parkovišti.

Policie se jí nikdy znovu nevyptávala, co se stalo tu noc a následující ráno. I přátelé jí přestali klást ty stále stejné nicneříkající otázky – jestli je v pohodě, jestli něco nepotřebuje –, když na ně neodpovídala. Chabé pousmání, tupý pohled a odvrácení hlavy odradily dokonce i ty nejvytrvalejší. Zvlášť úporná byla redaktorka ranních zpráv. *Lidé chtějí vědět, jak přežíváte*, oznámila jí před obřadní síní ta ženská, která působí v televizi už od sedmdesátých let, ale nemá ve tváři jedinou vrásku. *Nepřežil nikdo*, odpověděla jí a potom tiše dodala: *Přestaňte*. Žena uposlechl. Nakonec odjeli všichni, kdo do města dorazili na Lollyinu svatbu, otázky ustaly a ona byla ve věku dvaapadesáti let poprvé v životě sama. Během prvního týdne i poté odmítala truchlit, zhroutit se nebo jakýmkoli způsobem zahájit proces, jímž by se přiblížila návratu do nového a nyní prázdného světa či *začala znovu*, jak ji vybízel kdosi na dobře myšleném, ale nepodepsaném lístku doprovázejícím jednu ze stovek kondolencí.

Zapne si kabátek a pustí se do zavírání a zamykání oken malé chaty, kterou jí pronajala malířka, již kdysi

zastupovala. *To místo je tvoje*, řekla jí Maxine toho dne do mobilu, *jak dlouho je budeš potřebovat*. Maxine byla v Minneapolisu, když se to přihodilo. June pořád nebylo jasné, jak se to tak rychle doslechla a jak mohla hned vědět, co je potřeba. Usoudila, že někteří lidé se prostě v takových příšerných chvílích zázračně objeví a přesně vědí, co udělat, jaké místo vyplnit. Chata byla na opačném konci Wellsu, stejného městečka v Litchfield County v Connecticutu, kde stával její dům, kam devatenáct let jezdila na víkendy a poslední tři roky se tam nastěhovala nastálo. Maxinin zaprášený, stísněný domeček je dostatečně vzdálený a nepovědomý, aby se tyto týdny daly unést. Že by se něco dalo unést, bylo ovšem zahanbující náhlé odhalení. Jak to, že jsem tady? Proč? Tyto otázky si povolí, ale ostatní od sebe odhání. Je lepší klást si takové, na něž neumí odpovědět.

Odmítla hospitalizaci v místní nemocnici i sedativa a stabilizátory nálady, přestože jí pár lidí nabízelo, že jí seženu předpis. Není co stabilizovat, pomyslí si. Není proč být stabilní. V chatce se každý den budila až po poledni, přešla od postele k židli u kuchyňského stolu, ke gauči a nakonec zpátky do postele. Jen zabírala místo a snažela každou minutu, dokud nepřešla další a pak zase další.

Zhasne světlo v kuchyni, zamkne přední dveře a zase klíč pod květináč s muškáty, který se nebezpečně naklání směrem k okraji verandy. Váhavě se vydá od domu k autu a uvědomuje si, že tyhle schody jsou

nejspíš to poslední, co z tohoto místa uvidí. Naslouchá ptákům a přitom uvažuje, co čeká, že uslyší. Sbohem? Nadávky? Pomyslí si, že ptáci všechno vidí, ale pro jednu mlčí. Pod vysokým baldachýnem akácií, jež se klenou mezi chatou a příjezdovou cestou, kde zaparkovala auto, panuje ticho, ozývá se jen slabý bzukot chřadnoucích cikád, které se před několika týdny probaly ze sedmnáctiletého spánku, aby se spářily, naplnily svět elektrizujícím cvrčením a zemřely. Týden před Lollyinou svatbou působilo jejich náhlé vyrojení jako překrásné znamení. Ve zpravodajství na začátku léta jako by se nemluvilo o ničem jiném. Jejich odcházení se teď zdá stejně případné jako tehdy zrození.

June seběhne posledních pár schodů, prudce otevře dveře u auta, nasedne a rychle zabouchne. Pohrává si s klíči, nemůže najít ten správný. Prohlíží si všechny čtyři, které má na kroužku, jako by ji každý z nich zradil: jeden od subaru, druhý od vstupních dveří jejího domu, třetí od Lukovy dodávky a jeden starý, který jí zůstal po pronajatém autě z města. Všechny kromě klíče od subaru stáhne z kroužku a upustí je do držáku nápojů vedle sedadla. Otočí klíčkem v zapalování, a zatímco se motor probouzí k životu, znovu si uvědomí, že je vzhůru a ve skutečném světě, ne ve fantaskní noční můře. *Tohle je svět*, říká si s trpkými pochybami a tupě sevře prsty volant.

Vycouvá s černým subaru z příjezdové cesty, zařadí rychlost a pomalu se sune úzkou polní cestou, do-

kud nenajede na rychlostní silnici Route 4. Na čerpací stanici v Cornwallu doplní palivo a jede dál, dokud se na jihu nenapojí na Route 7 s mnoha zákruty, klopenými zatáčkami a vysokými, trávou zarostlými krajnicemi. Na prázdném úseku cesty vyloví z držáku nápojů všechny tři klíče a prudkým pohybem je vyhodí z auta. Zavře okénko, přitlačí nohu na plynový pedál a přežene se kolem dvou skvrnitých koloušků, kteří klopýtají kousek od své matky. Po celou dobu, co pendlovala mezi Connecticutem a Manhattanem, se podél cesty vždy nerušeně pásly desítky jelenů a nevěnovaly pozornost tomu, že auta sviští jen pár metrů od nich. Napadne ji, jak často se asi některý z nich připlete na silnici, a představí si, kolikrát ona sama i všichni ostatní řidiči v těchto místech unikli jen o fous, vydechli si a děkovali bohu, že to mají za sebou. Pomyslí na nešťastníky, jimž se vyvázat nepodařilo, a na příšerné katastrofy, které ta tupá a překrásná stvoření mnohokrát způsobila. Zrychlí, až překročí rychlostní limit... 80, 90, 100... Jak se auto otřásá, uvažuje, kolik lidí tady umřelo, kolik těl vytahovali z pokrouceného plechu, kolik tu leželo mrtvol zuhelnatělých do podoby, jež už se nepodobala lidské bytosti. Dlaně na volantu jí zvlhnou, a tak si je otře do kalhot. Lehký kabátek je těsný a brání jí ve volném pohybu, ale nechce zastavovat, aby si ho svlékla. Mine další skupinku zvěře – laň, mladého jelena a kolouška s roztřesenýma dlouhýma nohama – a v tu chvíli si představí pohromu: roztříštěné sklo, skřípění

pneumatik, pozůstalé, kteří identifikují mrtvé. Dýchá rychle a povrchně a je jí příšerné vedro. Jižně od vesnice Kent dorazí k otevřenému úseku, kde se po obou stranách cesty táhnou kukuřičná pole. Rychlost už překročila stovku a okénka se třesou v rámech. Detailněji, než by jí bylo milé, si představí scénu lemovanou žlutými policejními páskami, světla policejních a požárních aut, plameny a kouř na silnici, sanitky a vozy rychlé záchranné služby, jejichž přítomnost je zcela zbytečná.

Vidí před očima zmatené přeživší, kteří se bezcílně potácí kolem. Točí se kolem nich a doslova překypuje otázkami. Kdo seděl za volantem? Kdo se zrovna v nesprávnou chvíli podíval jinam? Kdo ladil stanice v rádiu a nevěnoval pozornost řízení? Kdo se naklonil do kabelky pro mentolku nebo zapalovač a kvůli tomu přišel o všechno, na čem mu záleželo? Uvažuje, kolik lidí asi vyvázlo z havárie bez jediného škrábnutí. A kolik z těch živých klikařů se před srážkou zrovna s někým dohadovalo? Kdo se hádal s někým, koho miluje? Dlouho vyčkával, až nevratně vypustil slova, která říkal jenom pro tu jistotu, že právě jimi druhého nejvíc raní. Slova, jež dokážou tnout rychle a hluboko a způsobí zranění, které může zahojit jen čas, jenomže toho už se nedostává. *No jo, lidi*, zamumlá něco mezi nadávkou a útěšným slovem. Vidí je, jak se zhroucení a osamocení choulí u krajnice.

Oblečení má nasáklé potem a dlaně na volantu se jí chvějí. Protijedoucí auto na ni zabliká, takže si uvě-

domí, že pokuta za rychlou jízdu by její útěk ukončila. Nemá u sebe žádný doklad, kartu sociálního pojištění ani rodný list, nic, co by potřebovala k získání nového řidičáku. Zpomalí na osmdesát a nechá se předjet zelenou dodávkou. Všiml si řidič toho zablikání? Podle toho, jak rychle jede, nejspíš ne. Sleduje, jak dodávka mizí za zatáčkou, a pomyslí si, že si nikdy nevšímáme těch správných věcí, dokud není příliš pozdě.

Otevře okénko a do auta se opře nápor větru, ochlazuje jí vlhkou kůži a rozfoukává prošeďivělé blond vlasy dlouhé po ramena. Nemyla si je několik týdnů, takže je stáhla do krátkého culíku. Po pravé straně se blizoučko u nebezpečné cesty klikatí řeka Housatonic a polední slunce pableskuje na líném proudu. Uvolní se, ani ne tak kvůli chladnému vzduchu, spíš díky jeho víření. Otevře i okénko na straně spolujezdce, a jakmile vycítí narůstající chaos, udělá totéž se dvěma zadními. Auto doslova vybuchne větrem. Vybaví si, jak kdysi dávno Lolly měla kreslicí tabulku a jak byla rozčilená, když s ní kamarádka zatřásla a tím se setřel pečlivý neznámý nápis. Vzpomíná, jak Lolly ječela – pronikavě, zběsile, rozhořčeně – a jak se nechtěla nechat uklidnit ani na sebe nechat sáhnout. Uběhl pak rok, než Lolly dovolila kamarádce přijít si k ní zase hrát. Její dcera se uměla hněvat už jako malá.

June zavře oči a představí si větrem zmítané auto jako kreslicí tabulku ženoucí se kupředu. Drsný vzduch jí celou stírá. Slyší ten zvláštní zvuk, jak rozvířený písek

naráží do plastu a kovu, a trik na chvíli zafunguje. Vyprázdní si mysl. Fantazie o dopravních nehodách a jejich rozlítostněných vinících zmizí. Vypaří se dokonce i Lolly – zuřící a s tváří smáčenou slzami.

June se zaboří do sedadla a zpomalí na rychlost těsně pod limitem. Mine farmářský stánek, novou drogerii CVS na místě, kde kdysi bývala videopůjčovna, celé míle polorozpadlých kamenných zdí a zaprášený bílý domek s růžovým nápisem, který jeho průčelí zdobí snad odnepaměti. Přes černá písmena hlásající OBCHOD S KAMENY se táhl světle modrý nápis KRYSTALY. Celá léta mýjela cestou to samé a každý objekt označoval vzdálenost mezi dvěma životy, jež dlouho pokládala za jeden. Znovu si snaží představit kreslicí tabulku – tentokrát chce vymazat vzpomínky na splašené páteční úprky z města a příliš brzké návraty v neděli večer s Lolly na zadním sedadle a Adamem za volantem, jak řídí jako obvykle příliš rychle. June se obrací z jednoho na druhého, mluvila o učitelích a trenérech ve škole, o filmu, na který večer půjdou, a co si dají k večeři. Cesty autem jim ubíhaly rychle a patřily k těm nejméně komplikovaným součástem jejich života. Vzpomínka jí sebere dech a překvapí touhou po době, na niž takřka nikdy nemyslela v dobrém. Kéž by bylo všechno pořád tak snadné jako tohle: oni tři v autě míří domů.

Řeka zmizí z dohledu a ona zpomalí na třicet, protože se blíží k půlkilometrovému úseku, o němž kaž-

dý, kdo tudy pravidelně jezdí, ví, že je na něm radar. Přejede z Kentu do New Milfordu a mine restauraci McDonald's, kterou dlouho považovala za neoficiální hranici mezi venkovem a předměstím. Na parkovišti lezou z otevřených dveří tmavě zelené dodávky děti jako klauni z cirkusové maringotky a netrpělivě postávají před řadou komplikovaných motorek zaparkovaných před restaurací. Za nimi kluše mladík a v dokonale sladěném tempu ho doprovází statný hnědý labrador. Před starou čerpací stanicí se zatlučenými okny a odstraněnými pumpami přeběhnou silnici. June si vybavuje, že tam v letech, kdy tudy projížděla často, dvakrát nebo třikrát tankovala, ale nevzpomíná si, kdy zavřeli. Z popraskaného asfaltu parkoviště vyrůstá plevel. Sleduje, jak labrador obkroužil zanedbaný trs pampelišek a trávy, zvedl nohu a vymočil se. Jeho pán trpělivě vyklusával na místě o pár metrů dál.

Světla vepředu přebliknou na červenou, a tak zastaví za dalším subaru, tentokrát tmavě zeleným, novějším a zřejmě zaplněným teenagery. Vyhýbá se pohledu na ně, namísto toho se zaměří na modrou connecticutskou poznávací značku a nálepky z nantucketského trajektu, které se odlupují ze zadního okénka. Z blízké hasičské základny se ozve siréna signalizující poledne. Zvuk je zpočátku tichý a měkký jako lesní roh, ale postupně stoupá do vysokého halasného vytí, tak hlasitého a drtivého, že si musí přitisknout na uši tenké lněné rukávy svého kabátku. Na semaforu konečně naskočí zelená

a June v tu chvíli zavře všechna okénka. Řidič autobusu za ní zmáčkne klakson – jednou, zdvořile –, a tak pomalu sundá nohu z brzdy a auto se rozjede dopředu.

Siréna utichne, vzduch v autě znovu znehybní. June míjí restaurace, obchody s oblečením a supermarkety, kolem nichž léta jezdí, ale nikdy v nich nebyla. Ve výlohách visí nápisy OTEVŘENO a u prodejního salonu Cadillac se ve větru třepotají úzké pestrobarevné vlaječky. Ve zpětném zrcátku sleduje, jak se to všechno mění.

Edith

Chtěli chudobky v zavařovacích sklenicích. Místní chudobky v asi padesáti sklenicích, které nasbírali od svého zasnoubení. Přišlo mi to dětinské, zvláště když June Reidová na dceřině svatbě rozhodně nešetřila. Ale proč bych jim já měla radit? Cpát sedmikrásky do zavařovaček je stěží vysoká floristika, spíš otrocká práce, jestli chcete něco vědět. No co, práce je práce a květinářkám se tady zrovna moc nedaří, takže člověk vezme, co se nabízí.

Zavařovačky byly u June doma, naskládáné v krabicích ve staré kamenné kůlně u kuchyně. Měla jsem ráno přinést chudobky a naaranžovat je na stoly ve stanu za domem, jakmile dají na stoly ubrusy a přinesou židle. Natrhala jsem je den předtím na poli za sestřiným domem, který je k prasknutí nacpaný věcmi. Nikdy jsem neměla sedmikrásky moc ráda – vždycky mi připadaly spíš jako plevel než skutečné kytky. Co na tom, že jsou

laciné, na svatbu se nehodí. Růže, lilie a chryzantémy, možná i tulipány a šeříky, když chcete něco méně okázalého, ale sedmikráska nikdy.

Vzpomínám si, když ti dva přišli do obchodu. Drželi se za ruce a byli hezky zardělí. Ona vypadala jako svá matka, jen s bujnějšími křivkami. Co si pamatuju, June měla vždycky spíš chlapeckou postavu. A on byl prostě v pohodě, podle mě dokonale pohledný takovým tím způsobem, jakého mužou dosáhnout jen milí, nakrátko ostříhaní hoši z vysoké školy.

Největší dojem na mě udělalo, jak jsou mladí. Nemyslela jsem si, že se dneska lidi berou tak mladí, aspoň ne ti z dobrých rodin. Zbouchnuté místní holky bez životních plánů, to je jedna věc, ale děvče z Vassaru s prací v newyorském časopise a student práv na Kolumbijské, to nejsou typy děcek, co se chtě nechtě ženou k oltáři. Rozhodně jim to ale spolu slušelo a halil je obláček štěstí a lásky, který shrbenou, zahořklou starou pannu, jako jsem já, nejen upoutal, ale i překvapil. Takové city se tady moc nevidí. Místní páry, dokonce i ty mladé, jsou ztrhané ze dvou zaměstnání, školních rozvrhů, rodinných závazků a vysokých dluhů. A ty starší myslí na pozdní splátky hypotéky, doplnění plynových bomb, na syny a dcery, kteří chodí za školu, demolují auta a rvou se U Pípy, takže jsou příliš unavení, nemluvě o tom, že se o víkendu musí zhostit svých rolí veselých vesničanů kvůli zhýčkaným a náročným Newyorčanům. Vyplývají na ty cizince zdvořilost a trpělivost

do poslední kapky, takže už jim nezbývá pro manželky a muže. Luffáci z města zabírají nejen nejlepší domy s výhledem, jídlo, a jistě, taky kytky, které může naše město nabídnout, ale berou si i to nejlepší z nás. Přijíždějí koncem každého pracovního dne a už z vlaku či auta posílají esemesky nebo volají své požadavky – je potřeba odhrnout příjezdovou cestu, narovnat dřevo, posekat trávník, vyčistit okapy, natřepat polštáře. Některým dokonce po Díkuvzdání strojíme vánoční stroměčky a po Novém roce je zase odstrojujeme. Nikdy si nešpiní ruce tím, co musíme dělat my ostatní, nenesou na bedrech žádnou tíhu. Nesnášíme je, ale zároveň bez nich nemůžeme žít. Vychází z toho křehká dohoda, která většinou funguje. Čas od času ale někdo uklouzne. Třeba když Cindy Showalterová, servírka v Owl Inn, plivla do tváře staré ženské, která zamumlala něco urážlivého, když Cindy nechápala, jaký typ sýra si žádá. *Kdo kdy slyšel o nějakém sýru Explorer?* ptala se mě v kostele. Zavrtěla jsem hlavou a později si na internetu vyhledala sýr zvaný Explorateur. Jsem si jistá, že v žádné zdejší restauraci ho nikdy nepodávali. Jednou taky hořelo ve stáji Holly Farm a oheň zabil tři koně. Nikdo to nikdy nedokázal, ale všichni víme, že to místo zapálil bývalý správce Mac Ellis, když ho Noreen Schiffová vyhodila za to, že každý měsíc falšoval účty. Očividně to dělal léta, a její účetní ve městě na to konečně přišel. Nikdy ho nezavřeli, ale rozneslo se to a několikrát přišel o místo. Pod úsměvy a zdvořilostmi typu *rád vás*

vidím a žádný problém, rád to udělám v tomhle městě kolotá hodně zášti. Když tedy někdo překročí čáru, může to být nepříjemné.

Spousta lidí, hlavně mladých holek, měla pocit, že čáru překročila June Reidová, když si začala s Lukem Moreyem. Vždycky jím byly posedlé. Nedá se upřít, že mu to slušelo. Není divu, protože Lydiin otec býval kdysi po čertech fešák a Lydia vždycky chlapům připadala atraktivní. I přesto ale Lukova přitažlivost pramenila hlavně z toho, že nevypadal jako ostatní. Byl jako divoká orchidej, která vykvetla na pastvině. Nikdo se nikdy nedověděl, kdo byl jeho otec, ale všichni si mohli být jistí, že to byl černoch. Nerada to říkám, protože to o tomhle městě cosi vypovídá, ale není tu prakticky nikdo, kdo by mohl být otcem. Postarší pár v Cornwallu, teď už jsou oba mrtví, byli to vědci z Bostonu, důchodci, smíšená dvojice – ona černá, on bílý; a ředitelův adoptovaný syn Seth je černý, ale v době Lukova narození mu bylo šest nebo sedm. Takové tehdy bylo naše město, a upřímně řečeno nikomu na tom většinou nepřišlo nic divného, až na okamžiky, kdy to vystoupilo do popředí, jako třeba když porodila Lydia Moreyová. Od klukova narození uplynulo přinejmenším třicet let a nic moc se nezměnilo – aspoň navenek. Pochopitelně přibýlo luffáků, ubylo místních rodin, které jedna po druhé prodávaly své farmy, půdu a domy lidem, co v nich stráví možná pár týdnů v roce. Soboty a neděle, týden nebo dva v létě. Pravda je, že většina

domů v tomto městě je prázdná. Pomrkávají na nich bezpečnostní kamery, někdo v nich myje podlahu a utírá prach a až po půdu jsou nacpané překrásným nábytkem, jenomže v nich nikdo nebydlí. Před pár měsíci jsem jela po hlavní ulici – uprostřed pracovního týdne, v devět večer po večeři u sestry – a nikde ani světýlko. Svítil měsíc, takže jsem viděla komíny a vikýře, ale v jednom za druhým až po městský park byla tma. Tehdy mě napadlo, a té myšlenky se nemůžu zbavit, že už nežijeme ve městě, alespoň ne ve skutečném. Žijeme v předraženém muzeu, které se otevírá jenom o víkendech, a my jsme ostraha.

Kdysi v těch největších a nejstarších domech ve Wellsu bydlely místní rodiny. Musím to vědět, protože jsem v takovém sama vyrostla. Jistě, byla to fara u kostela svatého Davida, kde můj otec sloužil přes třicet let jako pastor, jenomže tehdy k tomu místu patřil dům se šesti ložnicemi, čtyřmi krby a stodolou na dvoře. Teď tu máme taky pastora – nevěřili byste, ale je to jakási ženská jménem Jesse –, pendluje mezi třemi kostely a žije v bytě v Litchfieldu. Církev pronajímá faru mladé rodině z města, no ano, uhodli jste, jezdí sem na víkendy. Pochopitelně nikdy, alespoň já o tom nevím, nev kročili do kostela svatého Davida. Což nijak nepřekvapí, protože v neděli ráno už nás chodí jenom asi patnáct. Tak jako staré domy u parku i starý kostel zeje prázdnotou, kromě několika hodin o víkendech. Můj otec odešel do důchodu už před mnoha lety a zemřel nedlouho poté,

ale já tam pořád každou neděli chodím. Nechala jsem si jeho starý klíč, zajdu tam vždycky brzy ráno a ozdobím oltář květinami, které se mi v obchodě nepodařilo prodat, takže bych je musela vyhodit. Nikdo v kostelních lavicích si nevšimne, že okvětní lístky už vadnou.

Spoustu starousedlíků od svatého Davida by asi šokovalo zjištění, že jsem se Boha vzdala už dávno, když u mé matky propukl alzheimer, což musí být ten nejpomalejší a nejkrutější způsob odchodu ze světa. Začalo to, když jsem byla na střední, a zemřela týden po mých čtyřicátinách. Tehdy, a už dlouho předtím, byla k nepoznání. Vztekla, zlá a naprosto závislá na mně. Moje sestra odjela na vysokou a já jsem zůstala doma, abych pomohla otci s tím, na co si z hrdosti a lakoty nechtěl najmout nikoho jiného. Ne že bych někoho potřebovala, ale není zrovna snadné najít si přítele, o manželovi nemluvě, když žijete jako neplacená ošetřovatelka pracující od nevidím do nevidím v domě rodičů. Neztrácím čas sněním, co by bylo, kdyby, a nepředstírám, že kdybych se víc modlila, dopadlo by to jinak. Už dlouho žiju bez pomoci Boha i manžela.

Většina lidí, se kterými jsem vyrůstala, se přestěhovala do Torringtonu nebo přes hranici do Millertonu či Amenie, ale dokonce i v těchto městech už začíná být draho. Některým se ale podařilo zavrtat do doupat na okrajích města, schovat se do jeho záhybů, a zůstávají jako já. Udělala to i Lydia Moreyová, i když si jen těžko lze představit proč. Zbyla tady jako poslední z rodiny,

a rodinou nemyslím Moreyovy. Nepřestávám žasnout, že si nechala to jméno. Je Hannafinová, a dobře to ví. Nikdo netuší, co si ta ženská vlastně myslí, takže její rozhodnutí nechat si to jméno nepřekvapí o nic víc, než že se odsud neodstěhovala, když porodila černého chlapečka. Když se Luke narodil, každému bylo jasné, že Lydiin manžel, zrzavý a pihovatý Earl Morley, není otec. Ještě té noci Lydii sbalil saky paky a řekl jí, aby se už nevracela. Z porodnice zamířila rovnou na matčinu pohovku. Její matka tehdy ještě žila a chvíli je u sebe nechala, ale netajila se svým znechucením. Pracovala tehdy na přepážce v bance a člověk ji slyšel, jak každému kolemjdoucímu ochotnému naslouchat vypráví o své bláznivé dceři, která se určitě zapletla do nějakých černošských kultů a bůhví, do čeho ještě. Všichni stáli na straně Earla, který pochází z velké rodiny, jež tu žije od nepaměti, a Lydia Moreyová byla nějaký čas v nemilosti, jak jen může být člověk ve městě s patnácti sty obyvateli, z nichž polovina tu prakticky nežije.

Postupem času se lidé z větší části uklidnili. Luke byl vždycky oblíbený, zvláště na střední škole, kdy překonával národní rekordy v plavání, dokonce myslím, že se šušovalo o olympiádě. Lydia ale zůstala osamělá s výjimkou několika chlapů, na které ale rozhodně neměla šťastnou ruku. Abych byla férová, není tu moc z čeho vybírat, a chudák holka, sice pohledná, dělala, co mohla. Při tak malém výběru byl někdo jako Luke Morey, když se zase dal do kupy, pro všechny holky

ve městě výhrou v loterii. Kůži měl rozhodně po tátovi, ať už to byl kdokoli, ale po matce zdědil zelené oči posazené daleko od sebe a vysoké lícní kosti. Přidejte k tomu víc než sto osmdesát centimetrů a vcelku úspěšnou zahradnickou firmu, a máte dost, aby se otočila nejedna hlava. Hlavy se za ním otáčely po celý jeho život, ale nikdy tolik, jako když se jen pár měsíců po střední dostal do vězení, a pak ještě o něco později, když se nastěhoval k June Reidové, která byla o víc než dvacet let starší a z města. Čas od času o tom chlapci mluvilo celé město, a vzhledem k tomu, co se stalo, když sešel ze světa a kolik lidí s sebou vzal, tomu nikdy nebude jinak.

Když jsem to ráno zamířila k June Reidové s chudobkami a viděla noční můru, co zbyla z jejího domu – všechen ten kouř, starý kamenný dům zničený požárem a prázdný stan –, nezastavila jsem. Prostě jsem jela dál. Na nic jsem nemyslela. Zamířila jsem rovnou k sestře, kde jsme si sedly a vypily konvici čaje z čerstvých mátových lístků natrhaných na její zahradě. Někdo už jí volal – netuším, kdo to byl –, a tak mi vyličila, co se stalo. Všichni mrtví – mladý pár, Junin bývalý manžel a prokletý Luke Morey. Dlouho jsme jenom tak seděly a sledovaly, jak z matčiných starodávných světle zelených porcelánových šálků stoupá pára. Později jsem zadními dveřmi vyšla ven na pole za jejím domem. Strávila jsem tam několik hodin, nebyla jsem si jistá, co dělat ani kam jít. Brouzdala jsem vysokou trávou a všemi těmi příšernými sedmikráskami od kraje lesa

k cestě, tam a zpátky, tam a zpátky, starýma vrásčitýma rukama jsem přejížděla přes ten nešťastný plevel. Nakonec jsem zamířila dovnitř. Zůstala jsem na noc a pak ještě na tu další.

Sedmikrásky nepřišly vniveč, využila jsem každou z nich. Nikdy se nedotkly zavařovačky, ale našly si cestu do stovky nebo víc pohřebních kytic. I když o ně zákazník nežádal – a upřímně řečeno takových byla většina –, stejně jsem našla způsob, jak je do kytice propašovat. Nikdo mě nemůže vinit, že bych byla měkkota, ale když se přihodí něco takového, jako se toho rána stalo June Reidové, okamžitě se cítíte jako nejbezvýznamnější a nejslabší osoba na světě. Na ničem rázem nezáleží. Když proto přijdete na něco, co můžete udělat, prostě to uděláte. A tak jsem to udělala i já.

Lydia

Dorazí dřív, než si uvědomí, že tam jsou. Netuší, kdy přesně se uvelebily u stolu pod oknem, dva stoly od místa, kde sedí ona a v dlaních drží šálek studené kávy. Už ale uplynulo dost času, stačily si objednat polévku, salát a vypít šálek čaje. Sedí za ní, nevidí na ně, ale podle zdvořilého smíchu ví, že usrkávají čaj, ne kávu. Objednaly si polévku a salát, ne hamburger s hranolky, ani sekanou. Nezná tyhle ženy, matky, dcery a manželky, ale zná všechny jim podobné. Po většinu života uklízela v jejich domech, vozila jejich děti na vlak a na návštěvy a vytrhávala plevele z jejich chodníků. Slyšela je klábosit o globálním oteplování, hladině rtuti v tuňácích a pesticidech, které dusí veškerý život v salátu, do něž dloubají vidličkami, ale stěží ho dají do úst. Byla očitým svědkem jejich dětinského a přesvědčivého překvapení z každé opakované výhry a vítězství. Manžel dostal na konci roku nečekaný bonus, na příjezdové cestě se objevil nový auták omotaný stuha-

mi – narozeninovými, vánočními nebo k svátku matek. Nejnáročnější jí přišlo poslouchat, jak se vytahují svými dětmi – jak je přijali do škol, na něž je prakticky nemožné se dostat, jak jim nabídli místa v prestižní právnické firmě, jak je povýšili, jak jejich děti dostaly cenu, zasnoubily se s atraktivními lidmi ze spořádaných rodin, vdaly se.

Právě o svatbě teď mluví. Ta nejhalasnější, co začíná každou větu slůvkem *hele*. *Hele, tomu nebudeš věřit. Hele, Carol, poslechni si tohle. Hele, to já nikdy. Hele, dovedeš si to představit?* HELE, TEĎ POSLOUCHEJ, jako by nařizovala pokaždé, když promluví. Jako by si pozornost nežádal už její hlas, který o dva nebo tři decibely převyšoval řinkot a hovor v restauraci. Její dcera se vdává v Nantucketu. Podle rozechvění v jejím hlase Lydia usuzuje, že je to ženino oblíbené téma. *Bohudík za svatební agentku, je sice neuvěřitelně panovačná, ale geniálně řídí každý detail. Dokonce jim pomohla zorganizovat i líbáňky, dárek od ženichových rodičů. Měsíc v Asii. Upřímně řečeno, zdá se mi to trochu moc – celá ta věc je čeká jako obří výhra v tombole na druhé straně něčeho, co bude sice dokonale krásná, ale přece jen dost nákladná svatba. Jsou z New Jersey, vysvětluje. Velká italská rodina, dodá, a kdyby to snad někomu nedošlo: Nemůžou si pomoci.*

Vypráví dál. *Ta cesta je nekonečná. Z hlasu je cítit, že se při tom vychloubání mračí. Indie, Vietnam, Thajsko, každý název státu jí ze rtů splývá jako značka drahého oblečení, na něž Lydia vídá reklamu v tlustých mód-*

ních časopisech, které tyhle ženy házejí na podlahu koupelny spolu s jednou použitými ručníky.

Zatímco pokračuje o ženichově rodině – od padesátých let vlastní firmu na pronájem limuzín, mají přízvuk, jsou to katolíci –, vyhlédne Lydia z okna k jedinému motelu ve městě. Jmenuje se Betsy. Nápis je veliký, dřevěný a vyvedený bílou barvou, která je celá popraskaná a odlupuje se od doby, co tu žije, což znamená odjakživa. Nápis má nad sebou mohutný štít, jako by inzeroval velkolepý koloniální hotel, a ne jednopatrový motel z bílých cihel; má jednadvacet pokojů a stojí mimo hlavní cestu, schovaný za stromy na konci ulice. Na Betsy není nic velkolepého, snad jen čísla pokojů namalovaná zářivou modří se zlatými okraji a umístěná na malých oválných plaketách visících na každých dveřích. Majitelova matka se považovala za lidovou umělkyni a darovala je synovi Tommymu, když motel koncem šedesátých let otevíral. Jednou večer, pár let poté, co motel prodal, to Lydii vyprávěl U Pípy. Lydia tam uklízela šest nebo sedm let, než přišli noví majitelé a najali si Mexičanky, které každé ráno pěšky přecházely hranici v Amerii nebo Millertonu. Dokud pro Tommyho pracovala, moc s ním nemluvila a on s ní také ne, ale jelikož uběhla spousta času a oba zkysli ve stejném baru, rozpovídal se. *Nesnášel jsem tu modrou barvu*, vyhrkl po mnoha drincích. Vypadal jako pětadesátiletý teenager – šedivé vlasy, jaterní skvrny, chraplavý hlas, zářivě modré oči a v nich zmatek. Měl na sobě stejnou

bílou košili a plátěné kalhoty, v jakých chodíval do kostela, když byla Lydia malá. *Patlala tu modrou na všechno a tvořila na tom, abych její pitomý malůvky věšel do pokojů. Na některý postele dokonce nakreslila kytky. Pojmenoval jsem to místo po ní, protože jsem si myslel, že se pak trochu práskne přes kapsu, ale nevyšlo to. Měl jsem žít z úspor, ale žádný jsem nikdy neměl. Nikdo nejezdí do motelu ve Wellsu.*

Všichni ve městě věděli, že Betsy Ballová se kdysi provdala za dědice palírny, který umřel mladý a všechno jí zanechal. Tommy žil po většinu života s matkou, spal ve stejném pokoji jako v dětství a v domě, kde žije dosud. Lydia uvažovala, jestli se po matčině smrti přestěhoval do jiného pokoje v odlišné části toho ohromného cihlového domu na hlavní ulici. Kromě čtyř let na vysoké v Pennsylvánii a několika let poté strávených ve velkoměstě Tommy Ball město vlastně nikdy neopustil. Nikdo si nepamatuje, že by s někým chodil, a nikdy se neoženil. Betsy Ballová Tommyho viděla dennodenně, a on ji nenáviděl, pomyslela si Lydia. Její syn ji sice nenáviděl, ale aspoň nebyla sama. Dokonce i když jí městská knihovna, které nakonec odkázala pořádnou sumu peněz, uspořádala oslavu stých narozenin, přijel s ní její syn a zase ji odvezl. Byla to hluchá vdova, nejspíš nosila pleny a nepamatovala si vlastní jméno, ale ten večer nemusela jet domů sama.

Sama doma byla Lydia po většinu času posledních šest měsíců od chvíle, kdy Luke zemřel. Skoro každý den po obědě zajde do kavárny, aby si dala přestávku

od televize, jež se jí stala zaměstnáním na plný úvazek. Pokud začne ranní talkshow bez ní, má pocit, jako by zkazila příhrávkou, jako by selhala v jediné mizerné povinnosti, kterou denně má. Dnes už v televizi není moc tradičních pořadů typu show Phila Donahuea, kam chodí obyčejní lidé s výjimečnými problémy. Pořady jsou teď specializovanější – zaměřené na medicínu, jídlo nebo výhradně na celebrity, které jí občas připadají jako rodina, jako bratrance, o nichž se v dopise na Vánoce dovíte, že dělají to či ono, s nimiž se občas setkáte na promociích, křtech nebo svatbách. Lydii utěšuje, když postupem let vídá na gaučích a křeslech pro hosty stále ty stejné lidi. Stárnou, ona také, stárnou i moderátoři diskusních pořadů. Chvilí se zdá, jako by byli všichni na jedné lodi.

Hele, věděli jste, že dodavateli občerstvení nikdy nezapltili? Nejdřív si myslí, že ta hlasitá ženská mluví stále o dceřině svatbě v Nantucketu, ale už přešla do minulého času, k jinému tématu, k jiné svatbě. Brzy je zřejmé, která to je.

Lydia pátrá po servírce, těhotné blondýně jménem Amy, která vcelku jistě předtím pracovala v obchodě s potravinami. Vídá ji dennodenně a pokaždé se chce zeptat, ale jakmile si objedná kávu, jako by se jí nedostávalo slov. V poslední době už Amy nosí kávu rovnou, což jim oběma poskytuje záminku k mlčení.

Obědový nával už opadl. Lydia se lehounce pootočí, opatrně, tak, aby si jí nevšimla ani ta halasná, ani žádná

z jejich společnic. Pořád netuší, o koho jde, ale vzhledem k tomu, o čem teď hovoří, nechce, aby ji poznaly. Touží odejít co nejrychleji a nejnenápadněji. Znovu pohledne směrem ke kuchyni, doufá, že uvidí Amy a řekne si o účet, ale nikdo tam není. Uvízla na místě a nemůže nijak zabránit tomu, aby slyšela tu ženu, jež jako by se mezi slovy ani nenadechovala.

Myslím, že stan neshořel. Oheň ale zapálil veliký dub za domem. Ohořelý zbytek ještě nepokáceli. Stojí tam, černý a příšerný, jako nějaká děsivá halloweenská dekorace. Hele, dovedete si to představit?

Můj bratr kdysi pracoval pro Luka Moreye... Teď mluví někdo jiný, mladší. Byl v domě den předtím, než se to stalo, s přáteli – sekali trávník, sbírali větvičky, pleli záhony... Silas o tom pořád odmítá mluvit. Je mu teprve patnáct. Vyslychala ho policie i velitel hasičů, ale nevěděl nic. Pracoval pro Luka troje prázdniny.

Lydia si myslela, že tyhle řeči už utichly. A i kdyby ne, obvykle nebyla na doslech. Lidé většinou zmlkli nebo změnilí téma, když viděli, že se blíží. Zvykla si na chvatně ukončené hovory a odvrácené pohledy, když procházela kolem lidí v lékárně a v potravinách, nebo dokonce i tady v kavárně. Jenomže tyto ženy ji neviděly.

Amy asi odpočívá – kolem poledne byl nejspíš nápor a ona už je přinejmenším v pátém měsíci. Lydia si vybavuje, jak chodila uklízet domy až do devátého měsíce a do práce se vrátila, když byly Lukovi teprve dva

týdny. Musela, Earl ji vyhodil bez haléře, a nikdo mu to neměl za zlé. Lukův biologický otec o synově existenci neměl tušení a ani se o něm nikdy nedoví, a Lydiina matka s tím, co vydělala v bance, vyšla jen tak tak. Lydia si nepamatuje, že by s matkou někdy nežily samy. Otec jí zemřel na infarkt krátce po jejím narození a zanechal po sobě jenom dluhy. Ohromnou půjčku v bance a splátky za nákladňák, s nímž v zimě odhrnoval sněh z příjezdových cest, aby vydělal nějaké peníze. *Jakmile se živíš prodejem dřeva a odhrnováním sněhu, není žádné penzijní připojištění*, říkávala Lydiina matka, když platila složenky a kouřila cigarety u kuchyňského stolu. *Pracoval tvrdě*, zněla polovina jediného dalšího výroku, který se týkal Patricka Hannafina, po němž podle těch několika fotek, které viděla, Lydia podědila tmavě hnědé vlasy a vysoko posazené, výrazné lícní kosti. Na všech fotkách vypadal stejně: pohledný, vysoký, vážný. *Pracoval tvrdě*, říkala o svém zesnulém manželovi Natalie Hannafinové, *jenomže byl alergický na peníze*. Jeho rodina žila ve Wellsu od začátku devatenáctého století a v jednu dobu byla stejně početná jako Moreyovi, ale postupem času zasáhly nemoci či toulavé boty, rodilo se víc děvčat než chlapců, a tak je teď Lydia poslední žijící Hannafinová.

Její matka přesto trvala na tom, aby si po rozvodu nechala jméno Earla Moreye a aby ho dala i Lukovi. Nedávalo to smysl, a co hůř, vypadalo to jako agresivní výpad proti rodině, která si svého jména nejen cenila, ale

navíc se k neskrývané urážce nestavěla o nic shovívavěji než k nevěře. Lydia věděla, že se matka drží slaboučké naděje, že snad Earl změní názor, její dceři odpustí a vezme ji i s Lukem zpátky. Nekompromisně žádala, aby si Lydia to jméno ponechala, a jelikož její byt byl jediné místo, kam mohla dcera z porodnice jet, souhlasila. Spávala na matčině pohovce půl roku, a protože na chůvu nebyly peníze, brávala si Luka do Betsy i do domů, kde uklízela. Pořád byl v autosedačce, a tak ho vždycky postavila na kuchyňskou linku, parapet nebo postel, podle toho, kde pracovala. Její matka vždycky říkala, že toho kluka by neprobudila ani rána z děla.

Ta hlučná ženská už zase spustila a krmí všechny šfavnatými detaily, stejnými pochmurnými fakty, která omílaly noviny a newyorské a connecticutské zpravodajské stanice celé měsíce. Únik plynu, výbuch, čtyři mrtví, mladý pár, který se měl toho dne brát, matka nevěsty stála na trávníku a všechno sledovala, její bývalý manžel spal nahoře a přítel v kuchyni, *propuštěný vězeň*, neopomene zdůraznit, a *černoch, tedy ne že by na tom záleželo*, dodá šeptem.

Můj bože, slyší jednu z nich pronést tiše. *Noční můra*, zamumlá jiná. Lydia si představuje, jak přitom se založenými pažemi pomalu vrtí hlavou.

Nakonec promluví čtvrtá žena. Musí být jediná, která není odsud, pomyslí si Lydia, a kvůli ní ty ostatní tak podrobně vyprávějí celý příběh. *Jak se z toho člověk může vzpamatovat? Jak může začít znovu?*